

RUTES

AMAGADES DE

MALLORCA

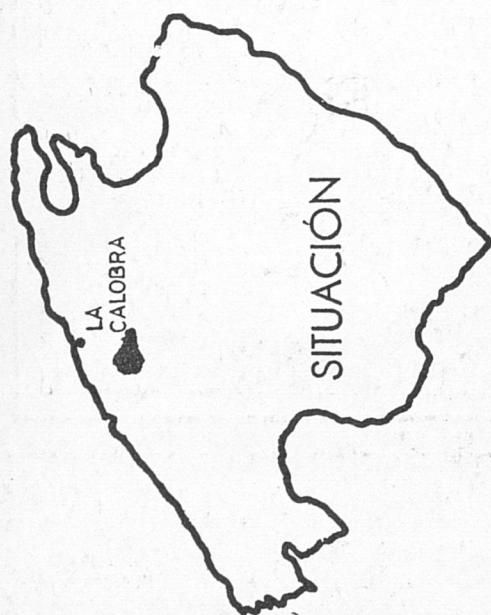
LA VALL DELS BINI

(Des de Ca'ls Reis, per la Coma de Bini
i el Pas de S'Argentó)

54

ITINERARIO

COBERTA. El bassol de la Font de Sa Penya, a recer de la roca que li dona nom, està envoltat d'un embull de batzers, falgueres, argelagues, càrritx, i d'altres variats representants de la botànica de la muntanya de Mallorca. Al llit del mateix bassiot hi viuen créixens i altres plantes d'aigua.

SIGNOS CONVENCIONALES.

- Carretera.
Camino de carro.
Sendero.
Sendero incierto.
Fuente.

ESCALA

1 Km. aproximado.

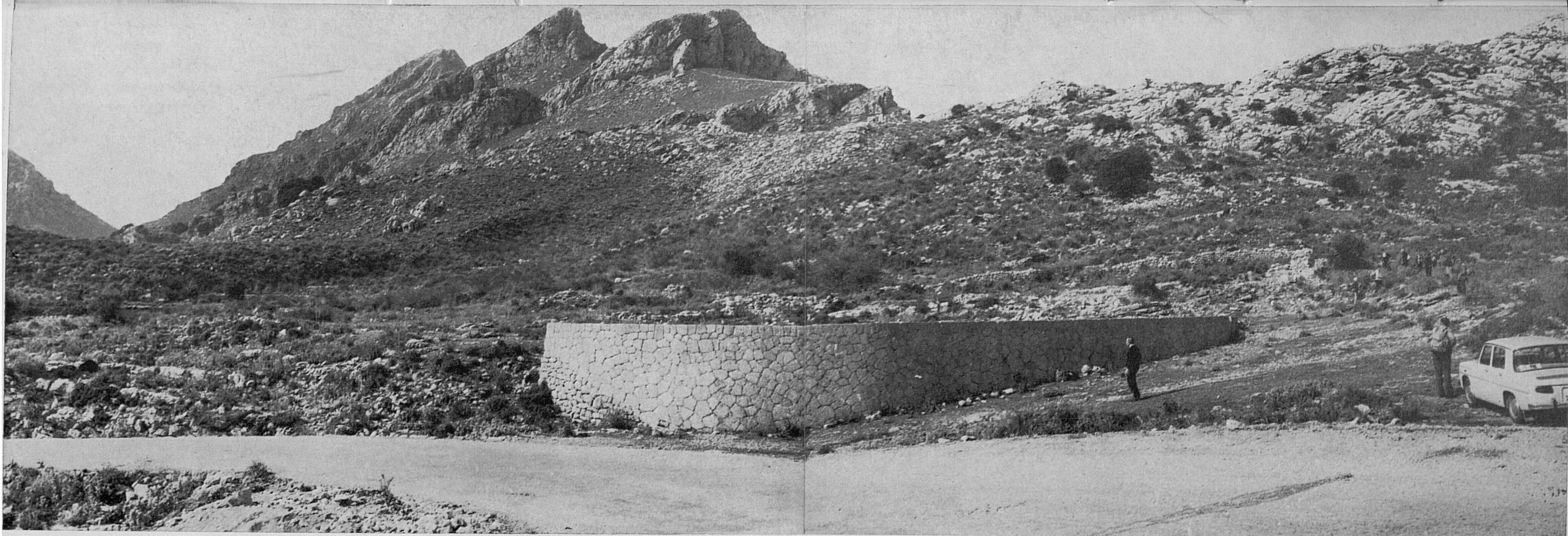
MORRO DE CALA ROJA

El descrit en aquest fascicle és un circuit, que, de bell nou, té com a motiu central l'alt pla dels Bini, al peu dels vessants septentrionals del Puig Major. En aquesta ocasió hi arribam des d'una direcció quasi diametralment oposada a la que emprarem a la Ruta n. 51, puix allà li entrarem pel Sud-oest, i ara ho feim des del Nord-est.

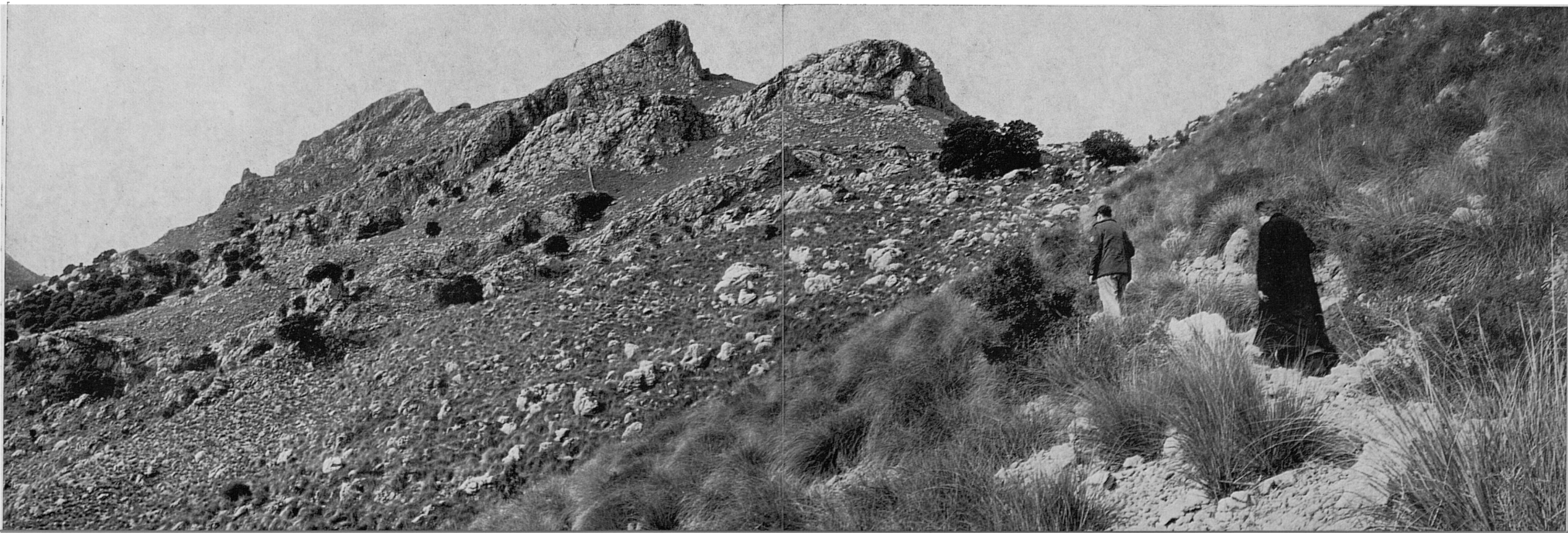
Endemés en la present ocasió tocam les cases d'aquestes dues antiquíssimes i amagades possessions de muntanya, Bini Petit i Bini Gran, després

(Segueix a la contracoberta posterior)

1-2. Vora la carretera de Sa Calobra, un poc més amunt de Ca'ls Reis, en un replà que fa el coster, es troba la que hagués estat una plataforma del Funicular Aeri del Puig Major. A dalt en aquestes vistes apareixen qualcunes puntes escalonades de la Serra de Na Rius, que, encara que individualitzada, perteneix al complex orogràfic-geològic del Puig Major. Iniciam la marxa per un caminó que neix al costat de la plataforma del funicular,...

3-4. ...caminoi que va pujant pel coster, i un poc dresprés arriba, sempre de pujada, al Coll des Porxo Esbucat, que aquí es veu. Una vista retrospectiva, tot pujant pel dit caminoi, mostra, aquí a prop, al front centre, la Moleta de Ca'ls Reis (760 m.). Darrere i al lluny, difuminats, el Puig Roig (1.002 m.) a l'esquerra, i, més lluny, a la dreta, el Puig Tomir (1.102 m.).

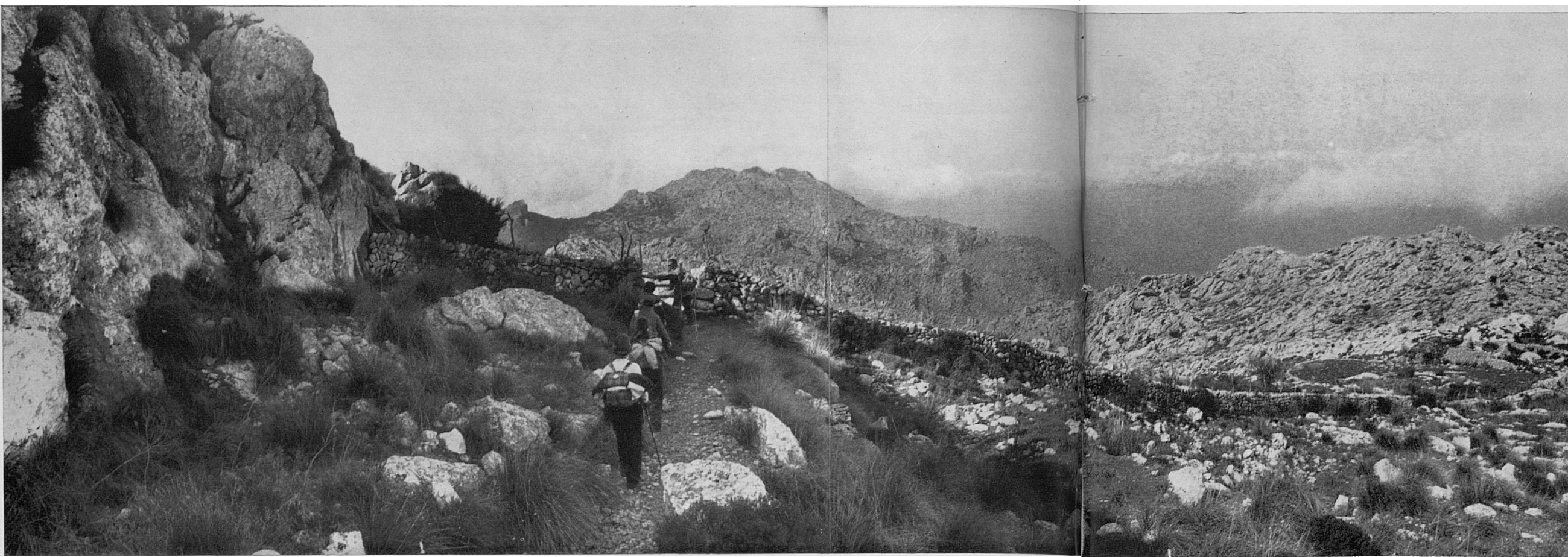

5-6. Des d'un replà que fa la muntanya al costat del coll del Porxó Esbucat s'assoleixen amplíssimes i espectaculars vistes damunt els abruptes descensos d'aquests vessants i barrancades en direcció de Sa Calobra. Des d'aquí el caminó vers els Bini segueix bastant suau per les baldanes septentrionals de la Serra de Na Rius.

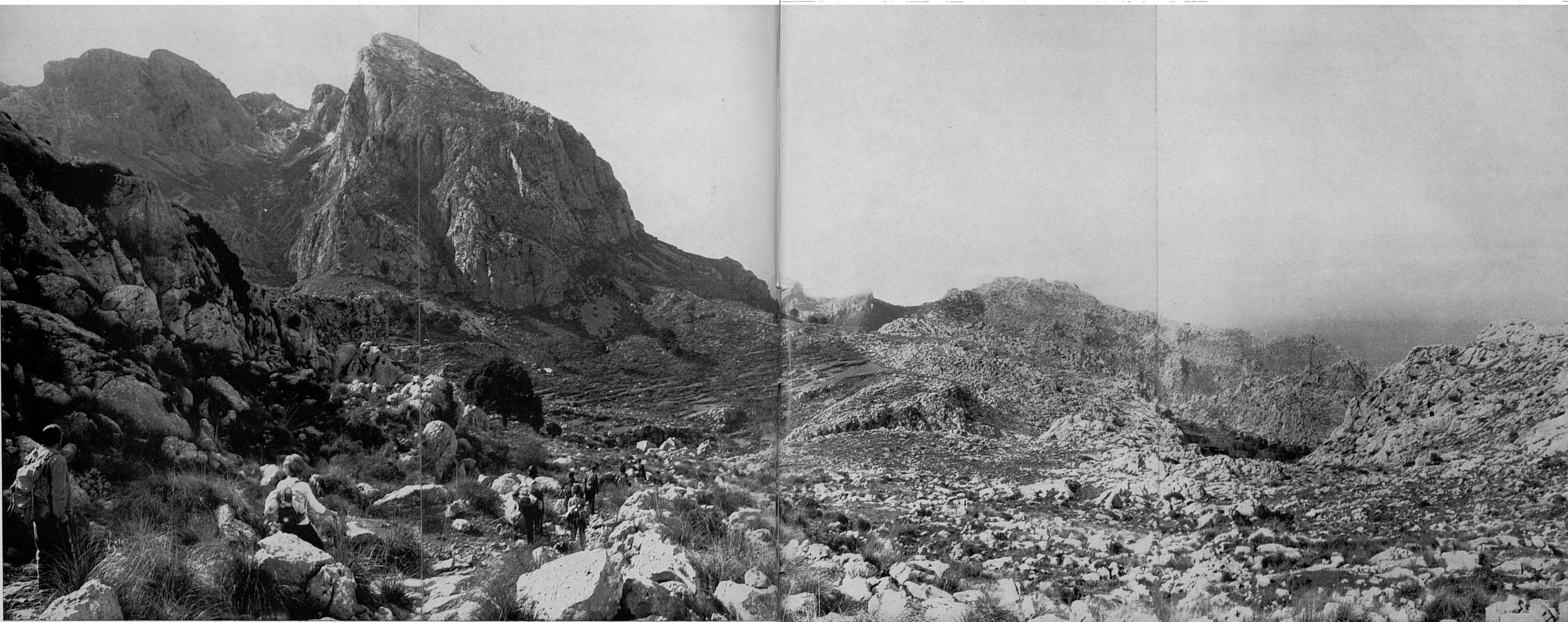

7. Un portell en paret de partió marca l'entrada a les que estigueren terres d'una possessió anomenada Es Colls. Aquí, a la dreta, es veu el rotlo de la que fou la seva era de batre. De les edificacions de la possessió no queden més que insignificants indicis ruïnosa. Aquí, al fons llunyà, es veu la Muntanya de Montcaire pels seus costers descendents vers la mar i cap a la barrancada del Torrent dels Bini. A la seva esquerra, el Coll de Bini, pel que passa el camí que des de Montcaire arriba fins els Bini.

8. Ara el caminó que seguim va davallant qualche cosa més irregular. Des de damunt ell estant, s'asseix aquesta impressionant visió de l'extrem nordoriental del Puig Major amb la seva Coma Fosca. A la dreta, lluny, la Muntanya de Montcaire i Es Colls, entre aquesta i el Puig de S'Alzinar (Vegeu Rutes anteriors nn. 52-53). Aquí, més a prop, a la dreta, es veu una depressió o petita fondalada, com una taca més negra: és un bocí de la Coma de Bini a l'extrem per on li entra, precipitant-se damunt ella, el Torrent de Sa Coma Fosca.

Justament entre aquesta coma que aquí al front es veu davallar incontenible i en forma feresta des de les altures del Puig Major —i que també té el nom de Comellar de l'Infern— i la Coma de Bini, es veu, o s'endevina, una escaletxa o petita barrancada: és el llit del Torrent de Sa Coma Fosca, que, originant-se dins aquests comellars del Puig Major, se despenya sobre la Coma de Bini, i surt d'ella per la bretxa i escaletxa del allà denominat Torrent del Gorg des Diners, per anar a estibar-se, finalment, sobre el racó de la Cala Tuent, i arribar a la mar pel centre de dita cala, fusonat, ja abaix, amb el Torrent dels Bini.

En aquesta vista, al centre, apareixen terrasses escalonades, que estigueren de conreu, de la desapareguda possessió Es Colls.

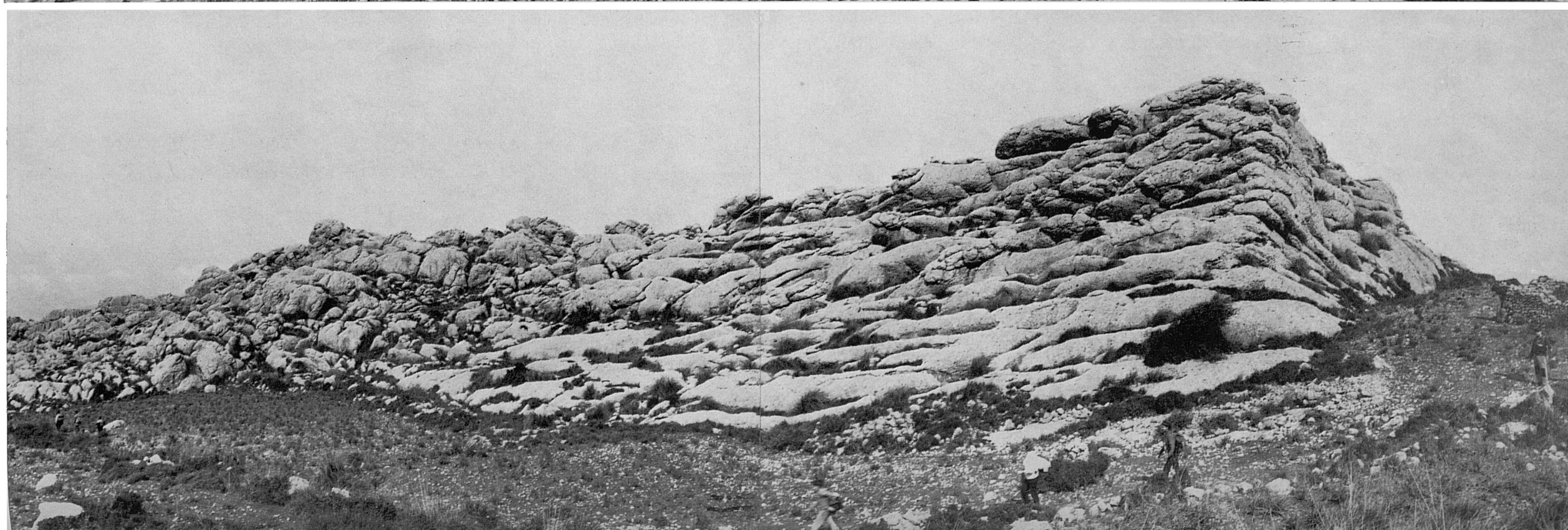

9-11. Estem arribant a la Font de Sa Balma, que se troba dins el roquissar que se veu aquí enfront, i de la qual donam unes vistes més properes i detallades. La de la pròpia font, que no cap aquí, la donam al n. 59, ja al final d'aquest fascicle.

En aquesta sortida nostra, així com també en moltes altres, puix que és molt aficionat a l'excursionisme, ens acompanyava el P. Rafael Juan (M. SS. CC.) del Santuari de Lluc. Es persona que coneix molt bé aquesta part de Mallorca, la qual està historiant en aspectes corresponents als Bini, Tuent i Sa Calobra principalment, i, en general, a d'altres sectors del vell municipi d'Escorca. Formidable caminador, maldament la seva edat ja avançada, el P. Rafael és un trotamuntanyes mal de seguir.

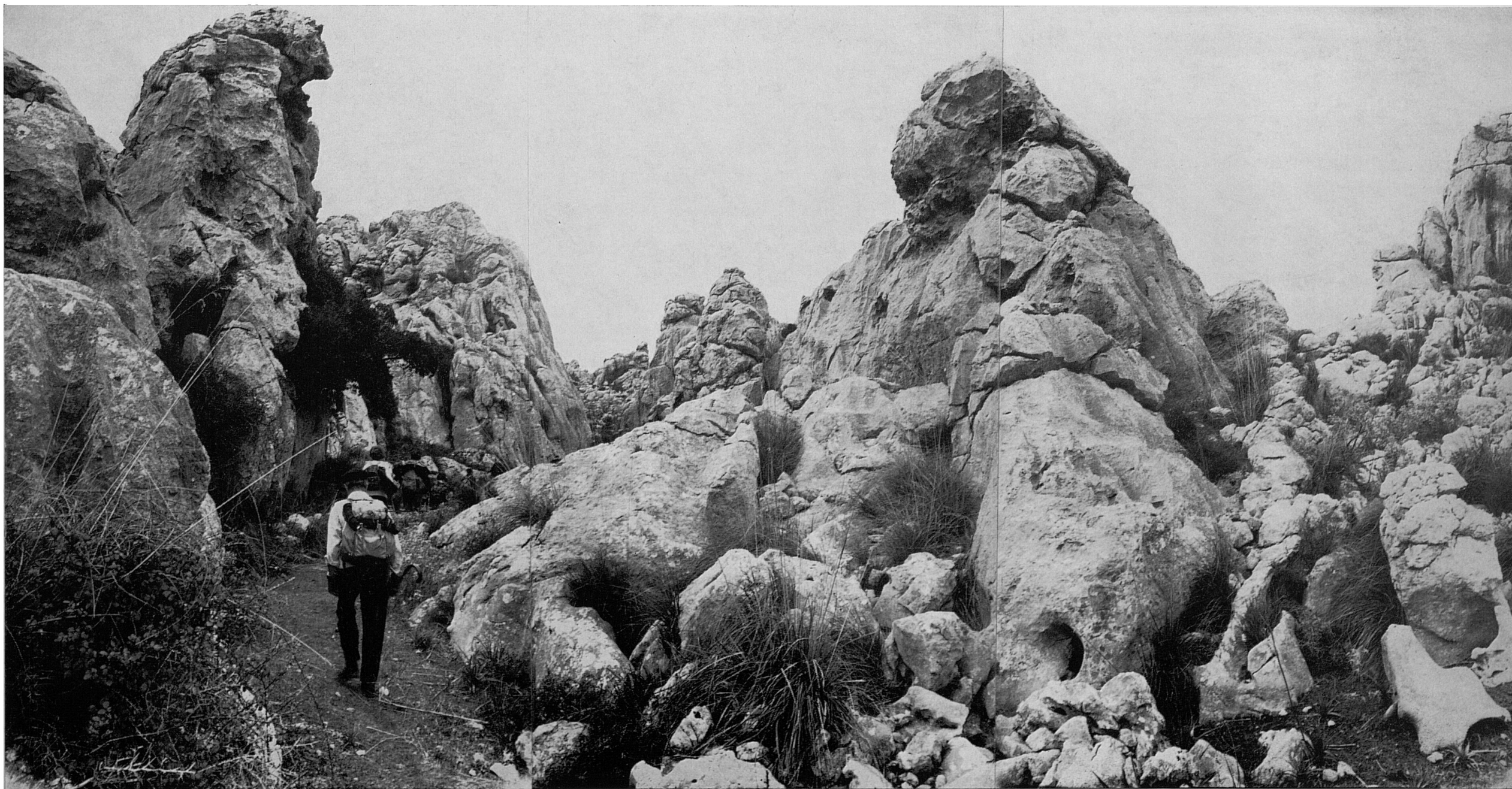

12. Passada una altra paret de partió poc més enllà de la Font de Sa Balma, ens trobam ja entrant a l'altiplà dels Bini. Aquí a prop, a l'extrema esquerra, la baldana del Puig Major; a l'enfront, lluny, d'esquerra a dreta, el Puig de S'Alzinar (900 m.), i el coll que hi hà entre ell i el Puig Major, pel qual sortirem dels Bini a la Ruta n. 52 (fots. 37-44). A continuació els dos colls (Es Colls), el de Bini a la dreta, enllaçant amb la Muntanya de Montcaire, muntanya que aquí, en aquesta vista, queda tapada pel roquissar proper,...

13. ...roquissar que, pel que toca a la ruta present, és fonamental per a la orientació i la marxa. Es, vist de prop, un roquissar de forma singular, que sembla un apilament de matalassos de pedra. Pel seu costat s'inicia el viarany, que mena al Pas de S'Argentó, i que discorre precisament per un caòtic dèdal de penyalars que hi ha darrere d'ell. Es pot cercar aquest viarany anant en direcció nord per la dreta d'aquest roquissar —entre ell i una esbucada barraca de conreu—, o per l'esquerra d'ell, on s'inicia naturalment. Cas d'anar per la dreta i per darrere d'aquest roquissar (petita complicació que queda compensada amb generositat),...

14. ...es trobarà un caminóiet que discorre entre una meravellosa successió de sorprenents escultures naturals, tallades per l'erosió en la dura calissa, en les que l'imaginació pot anar descobrint les fantàstiques formes hieràtiques i immòbils...

15-16. ...d'un allucinant mon petri, que ve estant així, practicament incanviat, des de fa milions d'anys, quan encara no existien ulls humans, que poguessin constatar la seva lenta talla pels agents climàtics a partir de l'informe llim emergit del fons d'un mar desconegut; i així seguiràn, en lentíssima transformació i desintegració, quan, de bell nou, ja no pas existesquin ulls humans, que puguin comprovar-la. Indrets i formes de la que ens pareix "la Mallorca eterna", que, maldament tot, seguirà així, com ara és i com va estar, fins la consumació del seu fatal destí geològic.

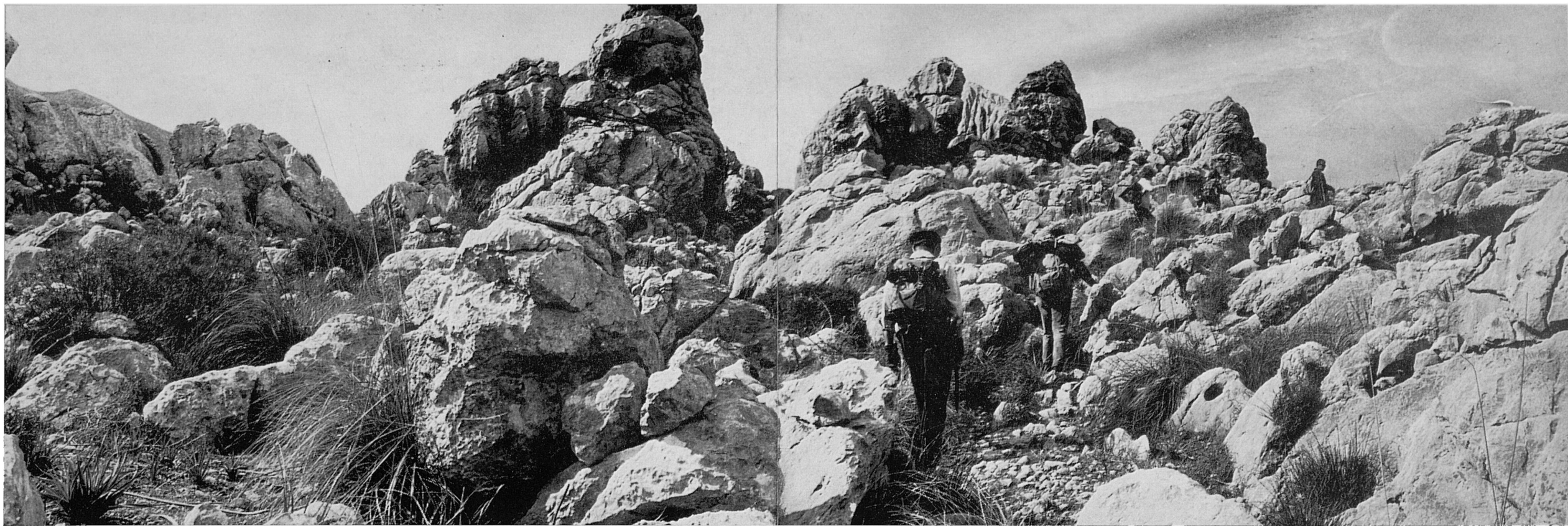

Tot seguint per aquest caminó, es pot sortir “a la mala” damunt el propi que condueix al Pas de S'Argentó; o, igualment, seguint-lo a tot el llarg per darrere el roquissar de la fot. n. 13, sortir al pla de conreu que mostra la fot. següent n. 17, on comença normalment el correcte viarany.

La cosa més fàcil és arribar passant per davant el roquissar de la fot. n. 13, al pla de conreu que s'hi troba al seu extrem esquerre. Ja dins ell, i marxant en la direcció que es veu seguir els excursionistes en la fot. n. 17 següent,...

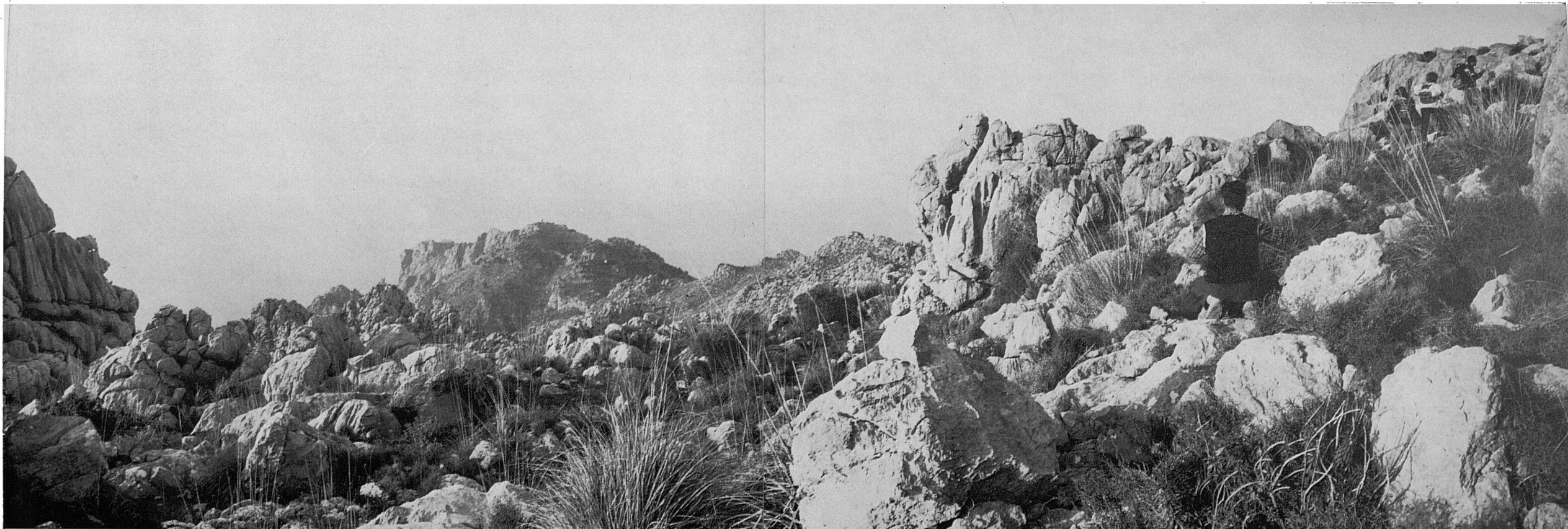

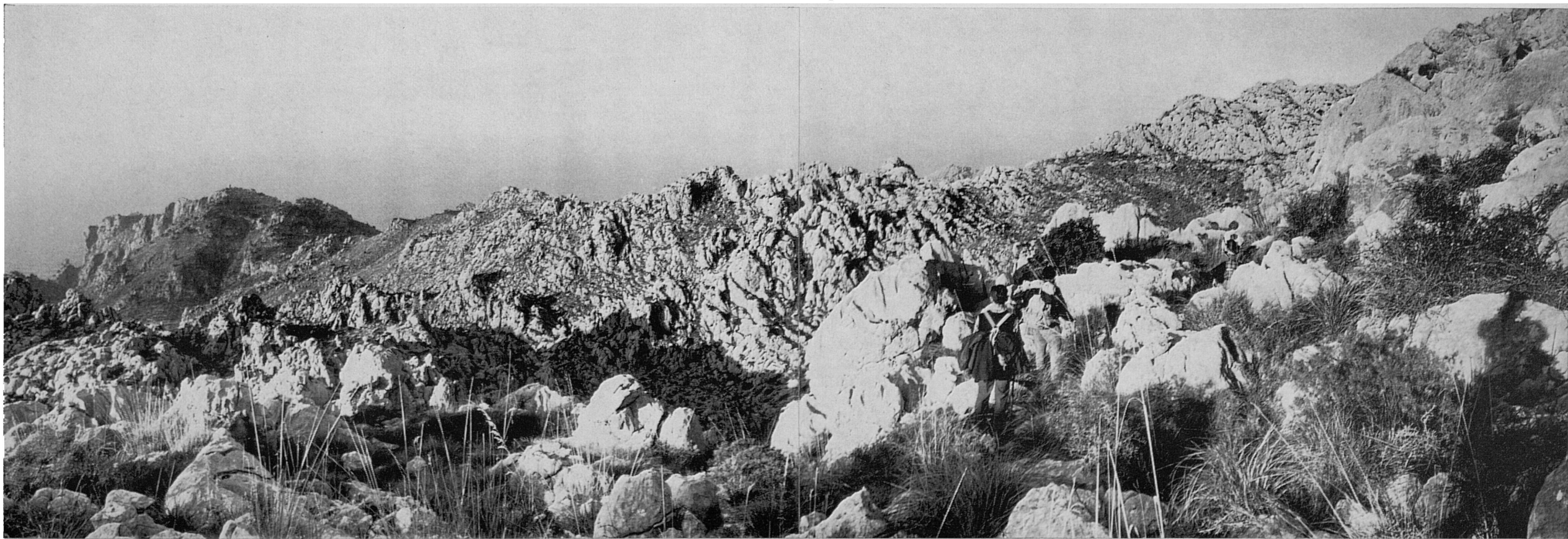
17. ...al racó que se veu al fons del dit pla, s'inicia el viarany normal que condueix al Pas de S'Argentó,...

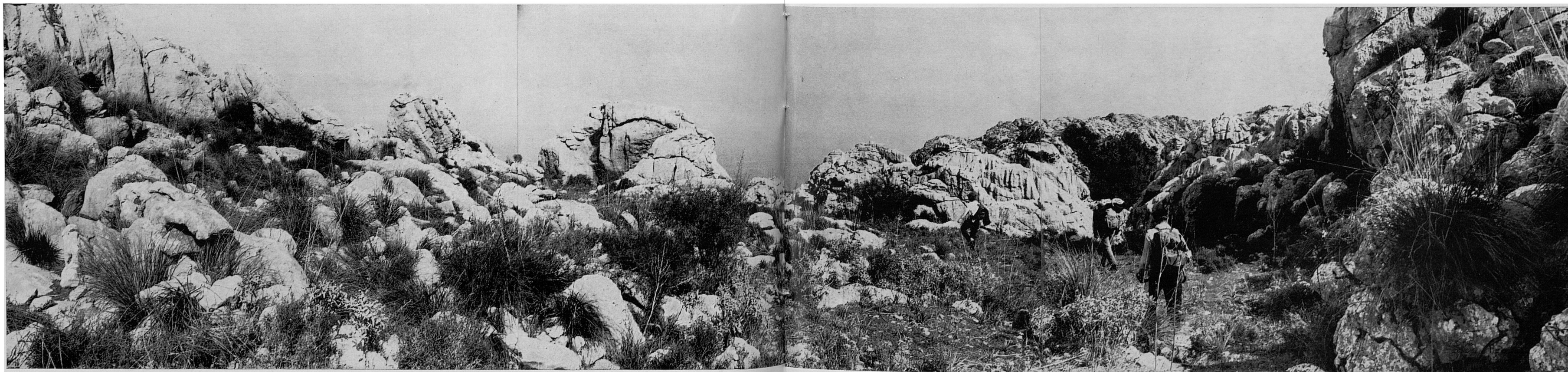
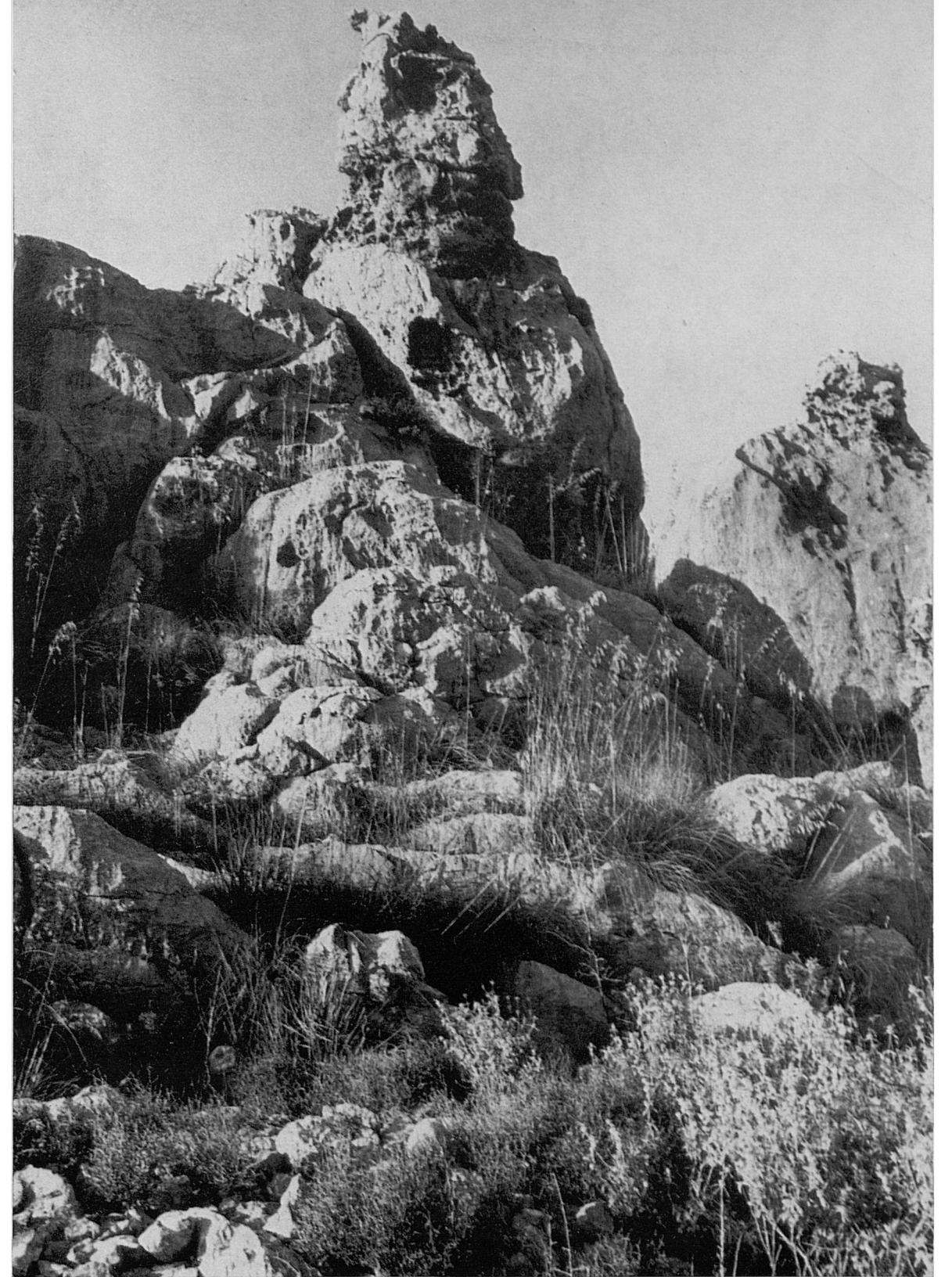
18-20. ...viarany que convé seguir amb tota classe d'esment, i procurar no perdre-lo, perquè va esmunyint-se, no sempre ben marcat, per una cornisa molt intricada i esquerpa sobre la Coma de Bini. En les dos últimes fots., a l'esquerra lluny apareix la Mola de Tuent amb la seva torre de Ca'n Palou al capdamunt.

21-23. Al llarg d'aquest viarany, que travessa ara i suara petits replans, on s'ha agomolada una mica de terra, donant la sensació d'un moment de calma dins aquella caòtica orgia de roques, s'ofereixen a la vista, aquí i allà, les formes pétres de noves quimèriques figures, que, vistes amb els ulls de la fantasia, podrien pareixer com a monstres d'arcanes edats, que haguessin quedat allà petrificats, mirant impassibles i hieràtics el monòton arribar i fugir dels temps. I el nostre ocasional intrusisme i fugaç presència.

24-25. L'indret és de tal forma caòtic i abrupte, que amb moltíssima dificultat es podria transitar per ell, si es perdés el tiranyet a penes perceptible. Àquest, malgrat tot, en cap moment no manca, i no resulta difícil de seguir, si es posa una mica d'atenció.

Després, ja a prop del Pas de S'Argentó i a la vista immediata de la Coma de Bini,...

26. ...s'acclareix qualque cosa el panorama, i el tiranyet comença a davallar prou pendent cap al pas. Aquí, al fons, apareix un bocí de la part alta de la Coma de Bini, que serveix de barrancada al Torrent de Sa Coma Fosca; i, a l'enfront, abruptes, rocósos i quasi intransitables costers del sector d'Es Clots Carbons i Ses Monjoies, esquetjades masses de roquissars que erigonen per aquesta banda les estribacions septentrionals del complex del Puig Major descendents vers la vorera marítima.

27. Hem arribat ja damunt el Pas de S'Argentó. Si no és per altres senyes, l'indret quedarà identificat, encara que sia vist des de lluny, per un assenyalat penyal, exempt i punxegut, d'aspecte polimorf segons des d'on es miri, que, vist des d'aquí, sembla talment com un cavall d'escacs —nom amb que el batejarem quan el vérem per primera vegada—; i que, vist des d'avall, des de la Coma de Bini, (fots. 30-31), sembla com un ca, o cosa similar, rampant per l'abrupte roquissar. Com es veu a les dites fots. nn. 30-31, es tracta d'un penyal foradat.

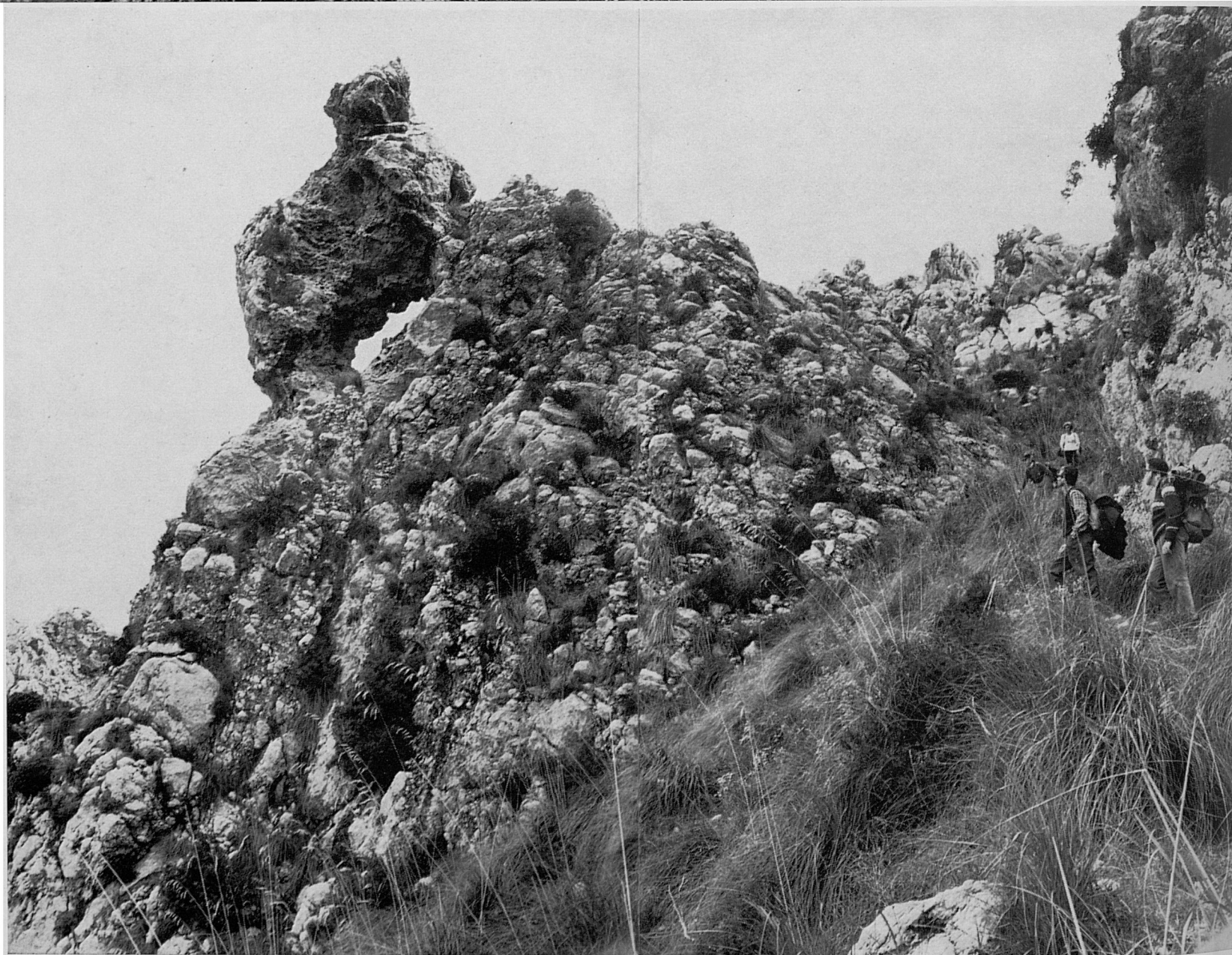
Aquí en aquesta panoràmica apareix un tros de la Coma de Bini per la seva part alta, tancada a l'enfront pel muradal d'abruptes roquissars que conformen i voregen els sectors d'Es Clots Carbons i Sa Mitjania. Entremig dels dos, enfront mateix del "Cavall d'Escacs", es veu l'escletxa de sortida del Torrent de Sa Coma Fosca, bretxa per la qual entrarem, aprofitant el seu Pas de S'Estaca, en descriure el circuit de la Ruta immediata següent. Darrere, al fons en la mateixa línia, la Mola de Tuent, que separa les cales de Tuent i Sa Calobra, al cim de la qual es veu la vella torre de senyals, anomenada de Ca'n Palou.

28. En la fot. anterior el fotògraf, per a prendre la vista del "Cavall d'Escacs", es trobava col·locat damunt el collet que es veu aquí dalt a l'esquerra; ara, per a prendre aquesta altra, que mostra la rampa de davallada del Pas de S'Argentó, es troba col·locat al costat del "Cavall d'Escacs". Aquest es, idò, el Pas de S'Argentó, que permet davallar a la Coma de Bini. No sabem a quina circumstància deu el seu nom, puix que "Argentó", al contrari del que a primera vista pot pareixer, no correspon en mallorquí a ningun vegetal o accident geogràfic o físic que hagués pogut donar nom al pas; sinó que es tracta (vegi's Diccionari Alcover-Moll) d'un llinatge corrent a alguns pobles de Barcelona i Tarragona. Així, per ser que originàriament fos Pas de N'Argentó.

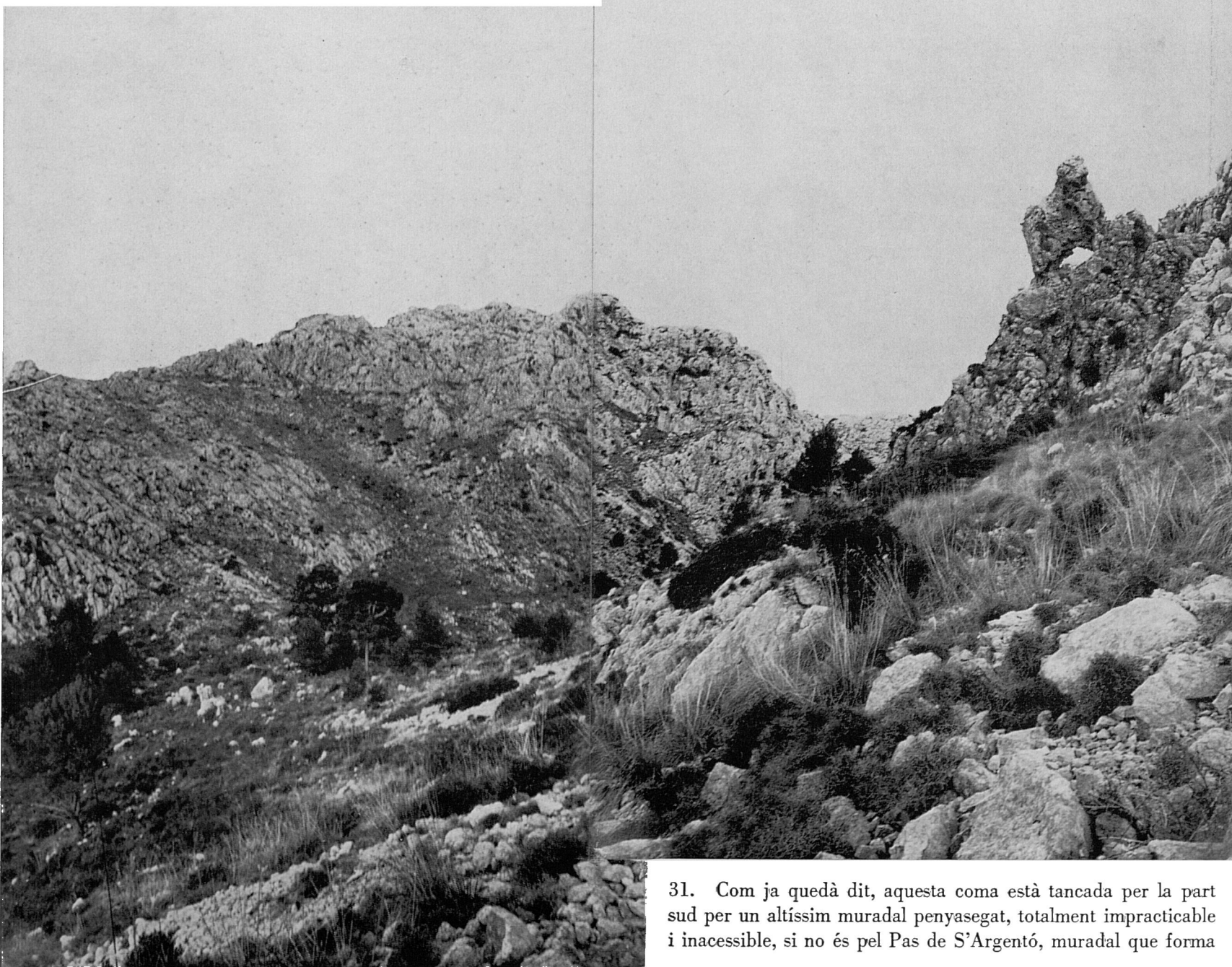

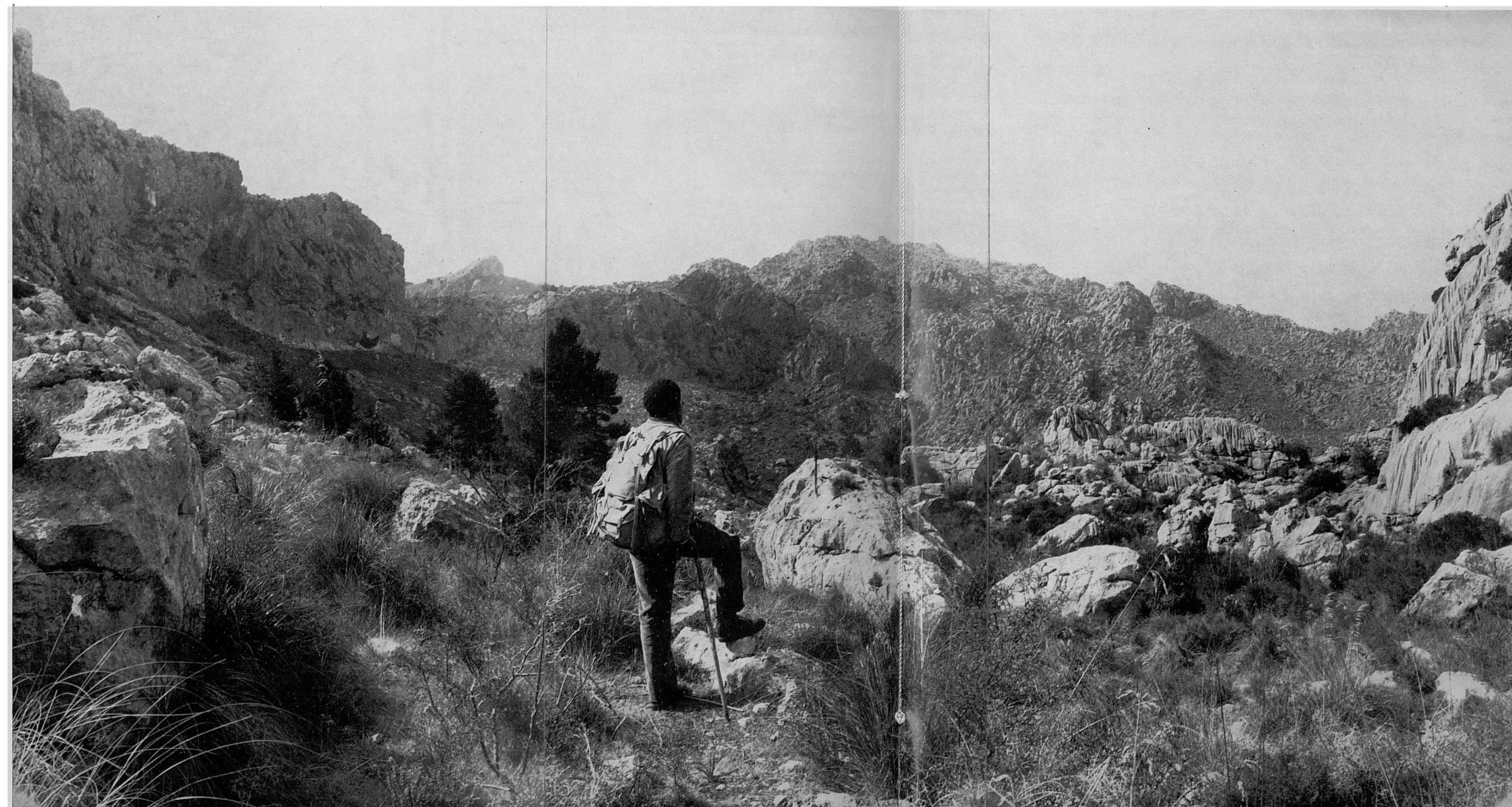
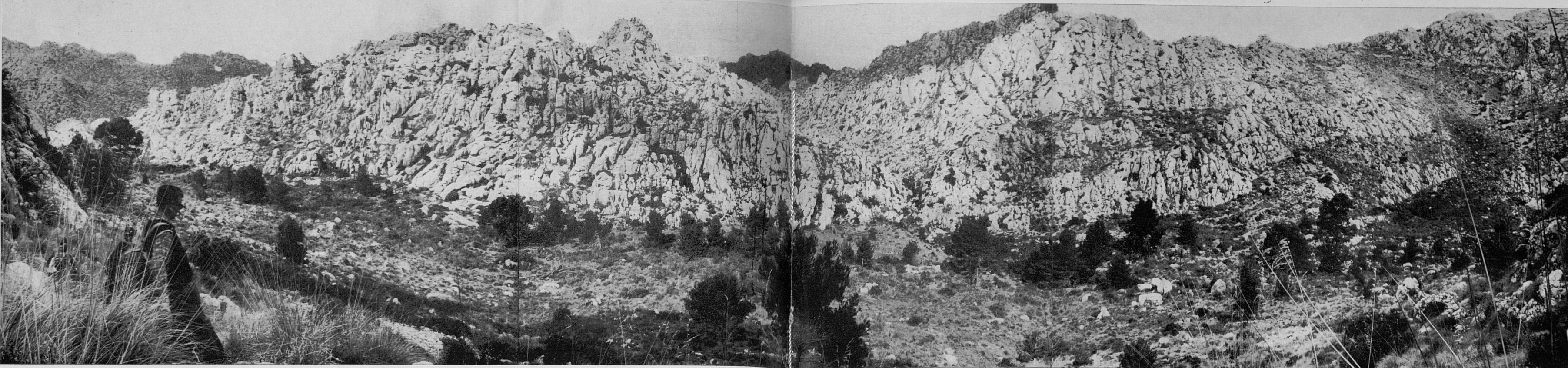
29-30. A la part alta del pas hi hà una petita paret i un portell que'l tanca al bestiar; passat el qual, sempre sense dificultats, encara que sí en forma molt pendent, el coster davalla ràpid fins el fons de la Coma de Bini.

31. Com ja quedà dit, aquesta coma està tancada per la part sud per un altíssim muradal penyasegat, totalment impracticable i inaccessible, si no és pel Pas de S'Argentó, muradal que forma

el marge de l'altiplà dels Bini. N'ofereim (fots. 38-39 i següents) altres aspectes del seu conjunt. Ara, en aquesta, es veu a l'angle superior dreta un tros del susdit muradal, no el més alt ni vertical, encara que sí igualment inaccessible, al sector del Pas de S'Argentó.

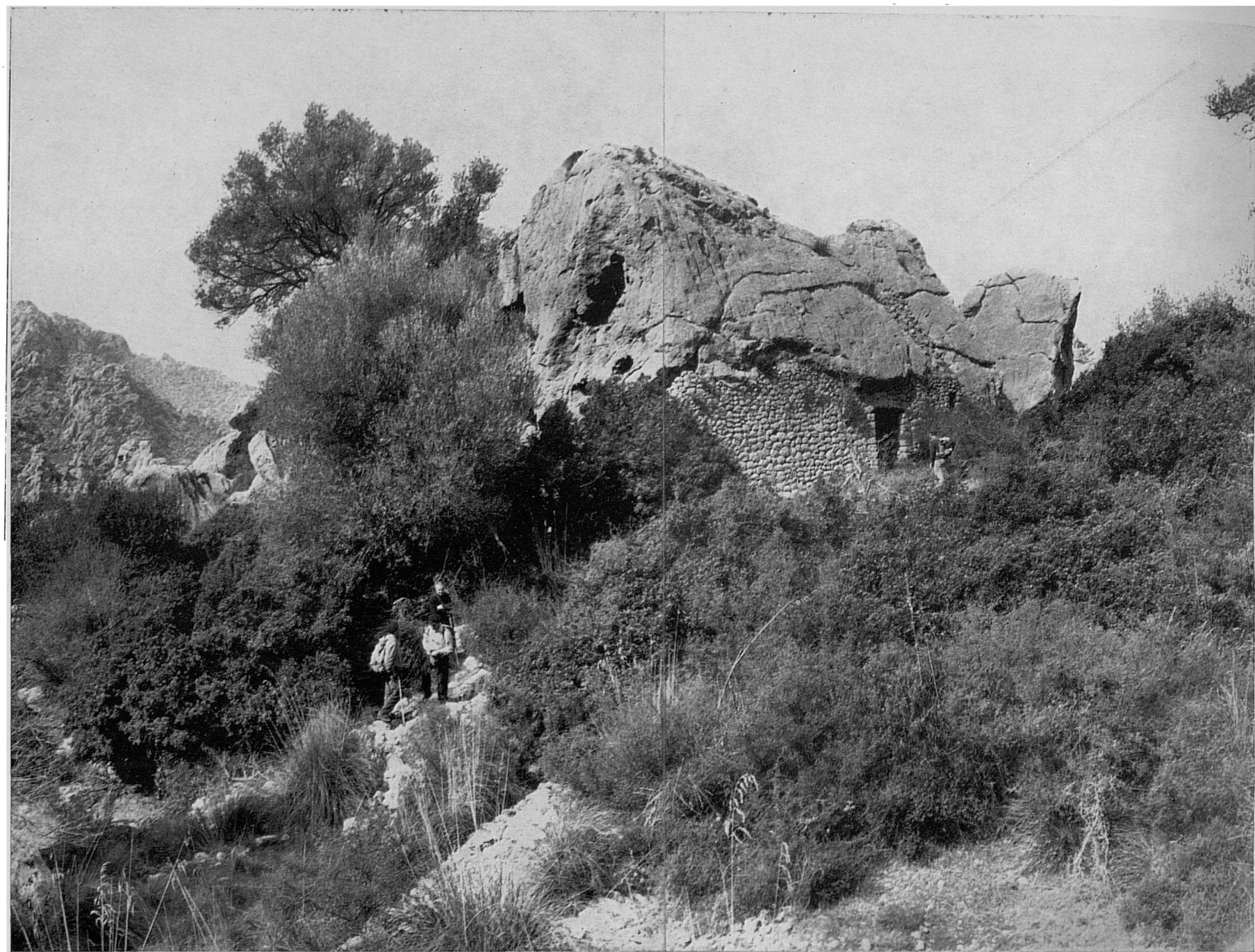

32. Abans d'arribar al fons de la coma, des del coster de davallada del Pas de S'Argentó, prenim aquesta vista panoràmica de la Coma de Bini, comprensiva de la seva meitat superior. Aquesta part, com ja s'ha dit, és relativament més horitzontal i aplanada, i apareix tancada a l'enfront —costat oblong septemional— per les voreres de les zones dites de Sa Mitjania i Es Clots Carbons. Es veu, aquí al centre, la bretxa de sortida del Torrent de Sa Coma Fosca, al començament de la qual es troba el Pas de S'Estaca. A l'extrema esquerra, al lluny, es veuen costers descendents de la Muntanya de Montcaire.

33. Pel fons de la coma ens dirigim vers la part on es troba la Casa des Moro. Aquí, en aquesta vista, presa des de l'extrem de la part plana de la Coma de Bini, abans de començar a davallar cap a la barrancada del Torrent dels Bini, es veu, a l'esquerra, el muraldal que aguanta l'altiplà dels Bini; i, a l'enfront, l'esquerpa Muntanya de Montcaire (858 m.), amb els seus abruptes costers orientals davallant vers la dita barrancada, pel fons de la qual va el Torrent dels Bini. Aquest s'estimba sobre la barrancada des d'aquell altiplà (vegi's fot. n. 44), i, després, es deixa caure sobre la raconada de la Cala Tuent per un precipici, al costat del qual es troba el Pas de S'Al·lot Mort.

34-35. Un caminiet que va molt a prop de la vorera dreta de la coma, du fins la Casa des Moro. Es aquesta una senzilla edificació de curiós aspecte, que aprofita una balma davall d'una roca caiguda del muradal de la part dels Bini, que allà s'aturà. Propiament l'edificació no consisteix sino en uns bocins de paret que tanquen la balma; però la disposició i aspecte de la roca és de tal forma, que pareix feta a posta per a donar la sensació d'una casa amb les seves teulades, aiguavessos i pe-

tit relleu o voladís damunt el portal. Maldament el seu nom, està clar que no és obra de moros, ni ha viscut allà ningun moro, encara que pel seu aspecte i construcció, la seva existència dins aquell amagat racó es pot remuntar a època prou antiga.

Es ben segur que ningú ha viscut mai en ella habitualment, tractant-se d'una barraca de conreu — ara simplement refugi pel bestiar a lloure— de l'època en que es conrava la Coma de Bini.

36. Prop de la Casa des Moro hi ha un pou d'excel·lent aigua, pou que és molt difícil de trobar —en donam fe—; i, un poc més amunt i en direcció del torrent, la Font de Sa Penya, que consisteix en un basol davall d'un gran penyal, igualment caigut del muradal de la part dels Bini, i aturat a mig coster. La fot. de la coberta d'aquest fascicle mostra el detall del basol de la font.

37. Per a continuar des de la Font de Sa Penya, hi ha que davallar fins el llit del Torrent dels Bini, i travessar-lo, empitant a continuació el coster de l'enfront. En aquesta vista, que és fonamental per a indicar la marxa, ens trobam ja al fons de la barrancada al costat del llit del torrent, i aquí davant es veuen uns costers, que són descensos i altures secundàries dels escarpats vessants orientals de la Muntanya de Montcaire.

A dalt, al centre, es veu una escotadura o falla a la dreta del roquissar en ombra. Aquí, dins aquesta escotadura, es trobarà ja un camí o tirany, que puja fins els Bini. Maldament la senzillesa que pareix oferir el coster fins a trobar el caminet, resulta la part més molesta i feixuga de tot el circuit, no solament pel pendís —encara que curtíssim—, sinó, més encara, per la dificultat d'avançar per dins la carritxera i espesa vegetació que cobreix el coster. El mateix passa per a davallar des de la Font de Sa Penya fins el llit del torrent, indret pel qual, endemés, un s'ha d'obrir pas entre altes i punxants argelagues.

El més recomanable és arribar fins el pi solitari que es veu a l'esquerra del centre, i des d'allà anar pujant, amb inclinació un poc a l'esquerra, per mor d'evitar els roquissars que es veuen damunt el pi; i, abans d'arribar a l'escotadura, es trobarà el caminet, que ha quedat perdut a mig coster.

38. Nosaltres, ara, que ja som damunt ell, prenim aquesta vista semiretrospectiva, en la qual es veu el muradal rocós que aguanta l'altiplà dels Bini; i al seu extrem dret —aquí a prop— la bretxa per la qual, des d'aquell altiplà, es precipiten les aigües del torrent.

39-41. El camí-sendera puja zig-zaguejant per l'abrupte coster, i, ja quasi a dalt, travessa un portell natural, tancat aleshores per estakes, per a impedir que s'escapàs el bestiar a lloure de Bini Petit.

Des de quasi dalt de tot, prenim aquesta panoràmica retrospectiva, que fa veure a l'enfront longitudinalment la Coma de Bini, en primer terme la seva part en pendís vers la barrancada del torrent. A la dreta, el muradal que aguanta l'altiplà dels Bini. A l'enfront, a l'esquerra, la zona péttria de Sa Mitja-

nia. La Casa des Moro està aproximadament al costat dels dos pins, que apareixen propers quasi al centre dalt de la fotografia; i la Font de Sa Penya al peu de la roca d'il·luminació quasi rodona, la més llunyana de les dues que es veuen quasi juntes a continuació de l'enorme cella rocosa en ombra al centre dreta de la vista. I el Pas de S'Argentó, invisible des d'ací, es troba al final del muradal rocós que es veu prolongar-se de dreta a esquerra a la part superior de la vista.

42. Aquesta fot. mostra per la seva part de dalt i en vista retrospectiva el portell de la fot. n. 41. Mostra així mateix un nou aspecte dels abruptes i turmentats indrets d'aquest sector. I allà, al lluny, a l'esquerra, de bell nou la Mola de Tuent, a la part baixa de la qual es veu, per entre l'escotadura de la barrancada, una línia blanca que la travessa: és un tros de la carretera nova que comunica l'urbanització de la Cala Tuent amb la carretera de Sa Calobra.

43. Ja trepitjant l'altiplà dels Bini, abans de dirigir-nos cap a les cases, ens acostam, per darrera de les de Bini Petit, a la bretxa per la qual s'estimben les aigües del seu torrent. Aquesta vista és oposada a la n. 38, i en aquest moment estem guaitant damunt el precipici a la mateixa boca de la bretxa .

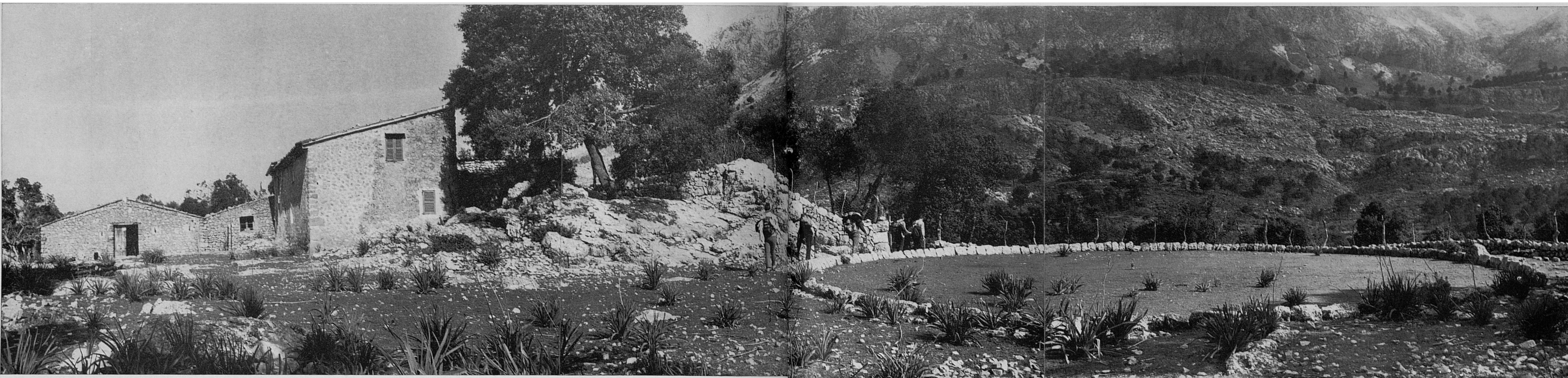

44-46. Aquestes són les rústiques cases de Bini Petit, que cada vegada les hem trobades solitàries, encara que no deshabitades, quantes n'hem passat per aquí. Es per això que aquestes vistes de la seva rústica cuina i humil llar, les mostren amb tota la senzillesa de la vida ambiental activa, però sense persones. Poguérem obtenir aquestes vistes gràcies a que la cuina es troba quasi a cel obert, baix d'una simple porxada sense tancar.

Vetaquí, idò, una altra autèntica cuina mallorquina de la pagesia de muntanya, sense adulteracions ni falsa escenografia, talment ara com, amb tota seguretat, estigué en temps passats. Pel que toca a aquestes dues fotografies n'hi ha que dir que no estàn presses en la mateixa ocasió: les separen uns quants anys, més de cinc.

47. Al costat de les cases de Bini Petit n'hi ha la seva era de batre: un redol quasi perfecte, vorejat per un curiós cercle de pedres. Aquí, a l'enfront, la baldana dels costers septemtrionals del Puig Major; les crestes no han pogut sortir per esser apaïsada la fotografia.

48. Les cases de Bini Gran es troben molt properes de les de Bini Petit, un poc més cap al centre de l'altiplà i a l'altra banda del llit del torrent. Ací es veuen per la part de les seves façanes principals (casa pagesa i mansió dels senyors) preses amb fons, igualment proper i imminent, del Puig Major.

49. Aquesta vista panoràmica del Puig Major està ací desplaçada. El seu lloc hauria d'esser darrere de la n. 42, puix que aquesta és la vista que s'assoleix tot arribant a l'altiplà dels Bini, a l'acabar de remuntar el camí que hi mena des de la seva Coma; però, per mor del tamany i de la distribució de les pàgines, no s'hi pogué posar allà. Com es veu, les altures i costers del Puig Major tenien aleshores una mica de neu.

50-51. I aquestes són dues vistes noves de les cases de Bini Gran, que mostren les façanes contràries a les de la fot. n. 48, la segona corresponent a la part darrera de la casa pagesa; i ambdues projectades sobre unes eritzades i intransitables masses de esquetjades calisses, que s'alcen allà mateix al seu costat.

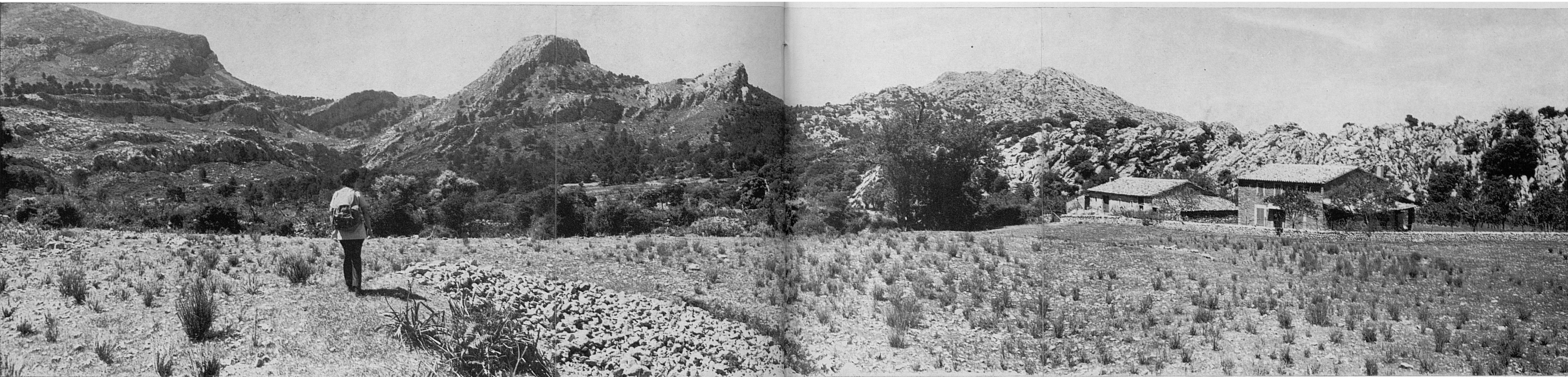
52-53. Aquí apareixen la vista de la font de l'hort de Bini Gran, i el detall de la seva mina, que raja bastant caudalosa;...

54-55. ...i aquesta altra és la de la Font Negra, que està un poc més amunt de les cases, al costat del mateix senderó de la tornada. En ambdues apareix el P. Rafael Juan, de Lluc, que ens va acompanyar, com ja diguerem a l'introducció, a fer el circuit per aquests indrets, tan coneguts d'ell des de que era al·lotet.

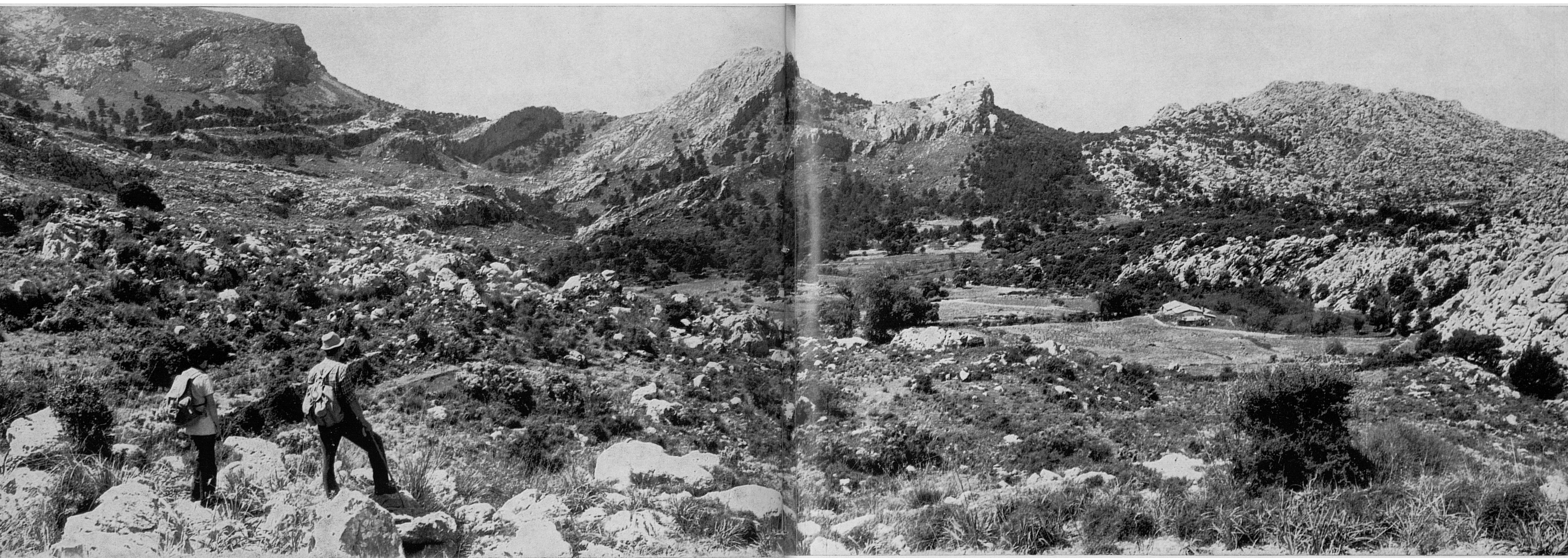

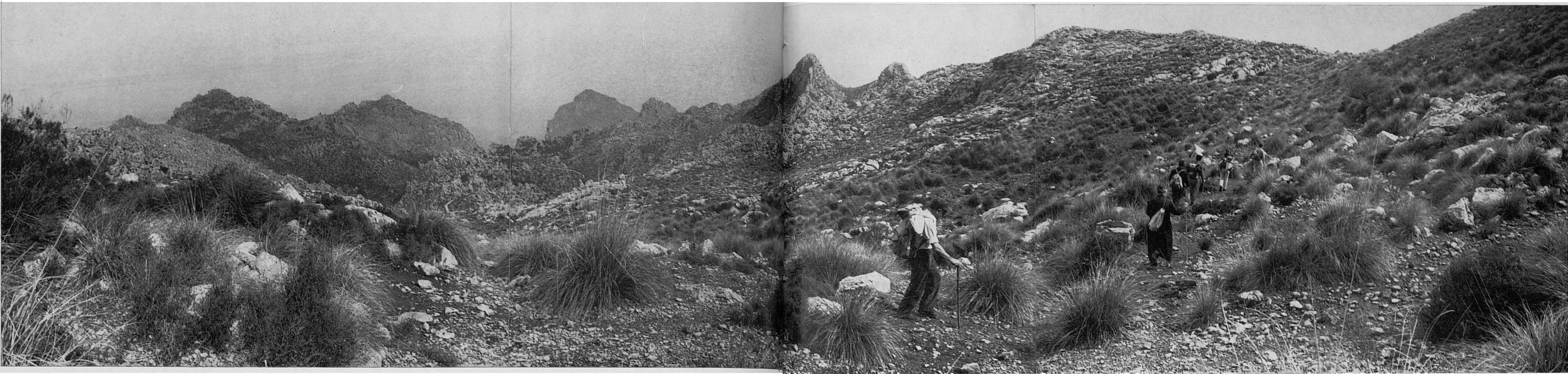

56-57. Aquestes vistes mostren l'altiplà dels Bini des de prop de les cases (en ambdues solament apareixen les de Bini Gran, puix que les de Bini Petit queden amagades darrere les roques i el bosc a l'altra banda del llit del torrent); i, des d'un poc més amunt, en panoràmica de conjunt, tota la vall. En ambdues fotografies es veuen les altures i accidents geogràfics que la limiten per l'Oest, i que, principal-

ment, són, d'esquerra a dreta: l'extrem sudoest i costers del Puig Major en el seu sector de la Penya des Migdia; el Coll des Cards Colers; el Puig de S'Alzinar (900 m.); el Coll de Bini (Es Colls); i la Muntanya de Montcaire (859 m.), que fou, aquesta última, el nostre objectiu primordial a la Ruta anterior.

58-60. La nostra direcció per a sortir de la vall dels Bini a la tornada, es fa en sentit contrari a l'indicat per les vistes anteriors, puix que aquelles són retrospectives. Des de la Font Negra el senderó de tornada es el mateix que trepitjarem al dematí a l'anada. Passa de bell nou per la Font de Sa Balma

—la gruta i pica del naixement de la qual posam aquí, per no haver-lo pogut fer al lloc corresponent dels nn. 9-11—; i, així mateix, pel costat d'un altre fontinyol, que es troba a la vora del senderó ja a prop del Coll des Porxo Esbucat, i que mostra la fot. n. 60.

En la fot. n. 58 apareixen al fons unes quantes cúspides i crestes dentades, que són, d'esquerra a dreta, la Mola de Tuent i Ses Estepes, entre la Cala Tuent i Sa Calobra; el Tormàs, damunt la desembocadura del Torrent de Pareis; i Es Castellots (751 m.), damunt el Nus de Sa Corbata quan la carretera descendeix cap a Sa Calobra.

61-62. Més tard, tornant a passar pel Coll des Porxo Esbucat, el senderó va davallant vers la Plataforma del Funicular, on començarem i acabarem el circuit. En aquestes vistes apareixen al fons, d'esquerra a dreta: la Moleta de Ca'ls Reis (760 m.), darrere de la qual emergeix el Puig Roig (1.002 m.); al fons, molt lluny, el Puig Tomir (1.102 m. , i, aquí més a prop, a la dreta i al front, (2.ª vista) Sa Mola de So'n Macip (1.180 m.) a l'extrem occidental del Puig d'En Galileu (1.195 m.), i el Puig de Massanella (1.352 m.).

d'haver passat per una de les seves ocultes comes, la que s'anomena Coma de Bini, que afegeix un especial interès al circuit, i que, de no esser inclosa aquí i ara, quedaria ja definitivament fora de l'obra de les Rutes.

Es ben cert que aquesta inclusió —no podem deixar de dir-ho— fa que el circuit resulti en qualque manera un poc artificial, puix que, per arribar als Bini des de la carretera de Sa Calobra, no és necessari passar per aquesta coma; ben al contrari, s'hi arriba directament i sense interrupció per un senzill i còmode caminó, que hi mena sense complicació de cap classe a l'altiplà on són les cases. Justament la desviació per a incloure la Coma de Bini es fa des d'aquest mateix caminó tot arribant a prop de les de Bini Gran; però —i aquí radica la raó de la desviació i de la voltera—, la Coma de Bini i el Pas de S'Argentó que permet davallar a ella, després d'haver passat un caminó que s'emuny al llarg d'un espectacular dèdal de fendits i esculpts roquissars, són, pot ésser, la part més interessant d'aquesta ruta.

¡Oh, la serenitat i melancolia de la silenciosa Coma de Bini, defensada per la hieràtica guàrdia dels roquissars que l'envolten! Per qualsevol raó un dels del nostre grup l'enyora (¡com t'agradaria, ¿eh, Ceso?, que aixó fos possible!) com el lloc ideal d'últim repòs en l'hora, ¡ai!, ja per força no massa llunyana, de tornar de bell nou al no-res. I és que allà se respira una enervant sensació de perenne quietud, d'immòbil devenir perdut dins els temps; un dens i pastós baf d'eternitat.

Es ben cert que aquest circuit, com tots els demés que venim descrivint, però especialment aquest, és més per a recórrer-lo i fruit-lo al natural, que no per a contemplar-lo solament en les fotografies que d'ell n'oferim, i que, ben clar està, representen molt poca cosa al costat de la realitat. Amb elles pot pareixer, fins i tot, monòton per l'abundància d'aspectes rocosos dels molts indrets de tal classe com n'hi ha dins ell; aspectes rocosos que, per dit quedi, a nosaltres tant ens agrada mirar i trepitjar. De qualsevol manera que sigui, aixó és el que hi ha per aquells paratges, i és d'aixó del que hem de deixar constància en descriure-los.

La Coma de Bini és una allargassada depressió d'irregular profunditat i rasant, enclosada a una zona d'alló de lo més abrupte i escarpat en els descensos secundaris vers la mar del complex orogràfic del Puig Major. Un dels seus flancs, el meridional, queda limitat per les altes parets rocoses, penya-segades, que aguanten a dalt l'altiplà dels Bini —penya-segats on es troba el Pas de S'Argentó—; l'altre, el septentrional, per l'intricada zona rocosa, pura pedra fendida i difícilment transitable, inclosa dins els límits de les abruptes escletxes dels torrents de Sa Coma Fosca i dels Bini. poc abans de que aquests dos s'estimbin damunt la raconada de la Cala Tuent. Pel que a ells correspon, aquests dos torrents toquen i limiten la Coma de Bini respectivament pels seus dos extrems, oriental i occidental. Es més, la pròpia Coma de Bini és ella mateixa en part el llit natural del Torrent de Sa Coma Fosca, que li entra estimbant-se damunt ella des dels vessants nord-orientals del Puig Major on s'inicia; i surt després d'ella per una bretxa que n'hi ha enfront mateix del Pas de S'Argentó, a l'altra banda de la Coma.

La Coma de Bini en aquest sector, el de més amunt, és més o manco aplanada; però, després, es deixa caure força pendent vers la barrancada del Torrent dels Bini, que, com ja queda dit, la limita per la seva part occidental. Es en aquesta part en pendís on es troba la pintoresca edificació anomenada Casa des Moro, i l'idíl·lica Font de Sa Penya, des de vora la qual s'asseixeix una àmplia vista sobre la barrancada i els eritzats paratges que l'envolten.

El sector és d'una impressionant aspresa i vistositat per la sorprenent acumulació de caòtiques escarpes, horrorosos precipicis i penya-segats, fereses barrancades, i, per tot arreu, allucinants masses de roquissars dins una austera i sempiterna soledat. Per l'altra part del Torrent dels Bini, (1) la Muntanya de Montcaire rossola vers la barrancada mitjançant abruptes i irregulars descensos com una monstroosa i incontenible allau pètria de grisenques calisses; i l'horitzó queda per tot arreu tancat per la visió d'una turmentada i quasi intransitable orografia: un mon insòlit i aspriu, en el qual la pedra, com a borbollant, pareix ésser l'única realitat, i la contemplació del qual sorprén i esbaladeix.

Quantes vegades —ja qualcunes— hem passat per allà, i sempre amb esbalaïda admiració, hauriem volgut endur-nos-en aquells esquerps paratges gravats indelebles damunt la retina amb tota l'enorme força del seu aspecte natural. Asprius i solemnes indrets solitaris de lo que consideram "la Mallorca eterna", que venen estant així, sense canvi perceptible, des de fa mils de mil·lenis.

El circuit que aquí propugnam, sense ésser massa feixuc, no és apte per a tota casta de persones. Té una part una mica confusa: el caminó que hi mena al Pas de S'Argentó; y una part incòmoda i un poc fatigosa, encara que curta: el bocí entre la Font de Sa Penya i l'empitada del coster fins trobar el camí que puja a Bini Petit. La resta de la ruta no n'oferix complicacions, i pot ésser realitzada per quantes persones estiguin avesades a camins de muntanya.

En resum, el camí és: des de la plataforma del funicular fins als Bini, un caminó amb altibaixos, com de muntanya. Des dels Bini fins a la Coma de Bini, un caminóiet pels roquissars, amb fàcil pas pel Pas de S'Argentó. Al llarg de la Coma de Bini, caminó, o no res, però amb facilitat de trànsit. Entre la Font de Sa Penya i el camí de pujada als Bini, un sector empipador per a l'avanc, a causa de l'espessa vegetació espínosa, les esponeroses carritxeres i el pendís. Bocí, però, molt curt. Darrerament, fins als Bini, un rampant camí de muntanya i caminó. I, ja de tornada, el conegut caminó dels Bini cap a la carretera de Sa Calobra, el mateix de l'anada, per les altes baldanes del Puig Major i de la Serra de Na Rius.

La ruta pot acucar-se, llevant-li la Coma de Bini, i arribant solament a l'altiplà d'aquestes possessions. D'aquesta manera resultarà molt còmoda i, així mateix, interessant.

L'aturada pel dinar, (depen de l'horari), es pot fer a la Font de Sa Penya —i aixó permet així mateix inspeccionar els interessants entorns i Sa Mitjanja—, o, és lo millor pels dies curts, a les proximitats de les cases de Bini, ja resolta la part més complicada del circuit, a qualsevol de les fonts d'aquell altiplà.

Per a la marxa no és necessari dur aigua, si un no és un dispòman; s'hi troba a diversos punts de la ruta.

LA FUNICULAR AEREO DEL PUIG MAJOR S. A.

Donat que el circuit d'aquesta Ruta comença al costat de la que hauria estat plataforma del funicular al Puig Major, vora la carretera de Sa Calobra, un poc més amunt de Ca'ls Reis, pareix indicada una referència a l'anècdota d'aquell projecte, mort, pel que es veu, tot d'una de començades les obres.

Qui passa per aquella carretera, en veure aquella petita explanació i paret que l'aguanta, per ventura es preguntí què representa aquella obra. Idea complementària de la mateixa carretera, que, feliçment, va obrir un fàcil accés cap a Tuent i Sa Calobra, era el primer graó per a un funicular que pujaria comodament la gent, sense donar una passa, fins el capcurull del Puig Major. Finalitat: la contemplació de les panoràmiques que aleshores estaven vedades —i ara a tothom sense exclusió— als que no se consideraven amb forces per a empitar pels escarpats costers del colòs de la nostra Serra Nord, pujant fins al seu capçal per l'antic caminóiet des de So'n Torrella, o des de Sòller per la Coma de N'Arbona.

El projecte obeïa a una promoció del aleshores encara asseogegat turisme illenc. Afortunadament pot ser no sortiren els comptes tal com els pintava la propaganda, i les obres haguéren de ser abandonades, per la raó que hi fos, no més començades.

Ara fa uns quants mesos, els diaris donaren la notícia de que qualcú havia llançat l'idea d'un altre funicular que enllaçàs So'n Marroig amb Sa Foradada i amb la cornisa del Caragolí. L'idea de funiculars a Mallorca, com es veu, no és nova ni única, i pot ser que encara no sigui morta. En constata personalment que certa persona que va viure a Lluç i a Palma, ideà el lluminós projecte d'un funicular que correués a tot el llarg, i a pocs metres del llit, dels torrents de Lluç i de Pareis fins Sa Calobra.

Per la nostra part opinam —encara que ningú no ens hagi demanat l'opinió— que per a pujar les muntanyes o recórrer les barrancades de Mallorca (ferrestes, per cert, moltes d'elles) no hi ha funicular més apte que les cames, i que, fora de fer-ho tancats en gàbies, sembla més... deportiu realitzar-ho a plens plumons, i amb les alenades, fatigues i suor que la empresa exigeix.

L'idea del funicular del Puig Major data de 1930. El seu projecte i construcció es va anunciar formalment. Amb relació de la seva propaganda tenim un imprès a doble foli, amb la fotografia que a continuació donam, el text del qual, transcrit íntegre per lo que té ja d'històric i anecdòtic, diu així:

FUNICULAR AEREO DEL PUIG MAYOR, S. A.

"SU OBJETO.— Numerosas son las bellezas naturales que atesora Mallorca, varias de las cuales, al ser cómoda y fácilmente visitables, constituyen otros tantos atractivos que, unidos a la benignidad del clima, hacen de nuestra isla una estación de turismo internacional de primerísimo orden.

"Pero por su actual inaccesibilidad, permanece eliminado del movimiento turístico nuestro incomparable PUIG MAYOR, rodeado de lugares tan interesantes y ya famosos como el "Gorch Blau", "La Calobra", "Torrente de Pareys", etc., tampoco hoy visitables prácticamente. Es indudable que al poder ser ofrecidos conjuntamente a la contemplación y a la admiración de los visitantes, constituirán el máximo atractivo de Mallorca.

"Precisa, pues, para nuestro porvenir turístico, de tan vital interés para la isla, construir el funicular aéreo al PUIG MAYOR, obra que, además, representará un orgullo para nuestra querida Mallorca y una prueba latente del carácter emprendedor y amigo del progreso de sus habitantes.

"Será complemento ideal de esta obra, la construcción de la carretera, ya incluida en el plan general del Estado, que enlazando la de Palma al Puerto de Sóller con el camino de "Cals Reis" a "La Calobra", formará el incomparable circuito Palma-Valldemosa-Devá-Sóller-La Calobra-Lluch-Inca-Palma, haciendo posible la excursión que sin duda será la preferida, mejor aún, la obligada para todo el que desembarque en Mallorca en plan turístico.

"El objeto de "FUNICULAR AEREO DEL PUIG MAYOR, S. A." es construir y poner en funcionamiento y explotación el referido funicular aéreo y hacer un verdadero esfuerzo en sus gestiones hasta lograr que sea rápidamente un hecho la construcción de la tan deseada carretera.

"CARACTERISTICAS TECNICAS DEL PROYECTO.— Altitud de la estación superior, 1.400 m. sobre el mar.

Distancia entre estaciones, 2.016 m.

Desnivel total entre ambas, 715 m.

Longitud de la línea, 2.140 m.

Pendiente media del 36 por 100.

Capacidad de las cabinas, 25 pasajeros y el conductor.

Velocidad máxima de cálculo, 5 m. por segundo.

Duración de un viaje, 8 minutos.

Número de viajes posibles por hora, teniendo en cuenta el tiempo necesario para la ocupación y desaloje de las cabinas, 6 por hora.

Capacidad de transporte, 150 pasajeros por hora y en cada sentido.

"PRESUPUESTO DE INSTALACION.—Cables y sus accesorios, vagones, engranajes de impulsión, equipos eléctricos de alta y baja tensión, motores Diessel, castilletes de apoyo, y todas las partes mecánicas de la instalación, incluso un juego completo de herramientas de servicio; todo ello franco en puerto de Palma, incluidos los derechos de Aduana, 1.038.000 pesetas.

Edificios de las instalaciones terminales, 150.000 pesetas.

Montaje completo, incluso línea aérea auxiliar de construcción, 185.000 pesetas.

Transportes desde el puerto al pie de obra, (55 kms.), 50.000 pesetas.

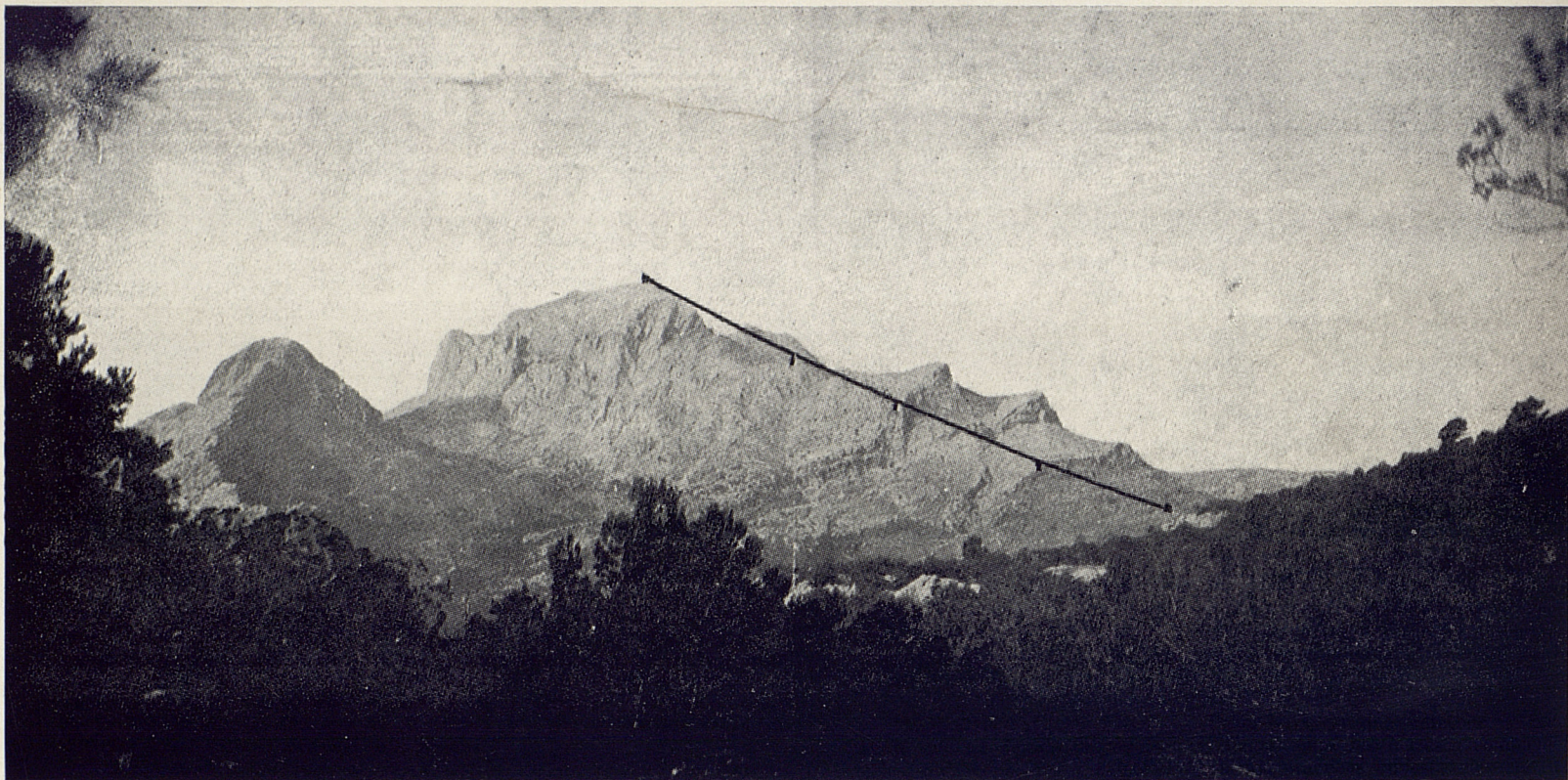
Imprevistos, 77.000 pesetas.

Suma, 1.500.000 pesetas.

Restaurant en la cumbre, gastos de proyecto, concesión y constitución de una S. A. 500.000 pesetas.

Total, 2.000.000 pesetas.

“EXPLOTACION.—Los gastos anuales de explotación se elevarán a la cifra de 120.000 pesetas.

“La concesión obtenida es para la explotación de la línea durante 99 años, transcurridos los cuales pasará a propiedad del Estado Español, y por tanto, prescindiendo ahora de intereses y beneficios, debe rescataarse cada año, 1/100 del capital desembolsado, que sumado a los gastos anuales de explotación, en los que se han incluido los de conservación y entretenimiento de la instalación, resulta que en definitiva los gastos anuales serán de (140.000 ptas.) ciento cuarenta mil pesetas.

“En cuanto a los ingresos, despreciando un sin número de ingresos auxiliares, por servicio de hotel-restaurant y bar, pista de patinaje y atracciones, alquiler de telescopios y anteojos, venta de fotografías, objetos recuerdo, etc. etc. cuya suma puede, llegar sin duda a cantidades importantes, quizás comparables a las producidas por la expedición de pasajes, base de la explotación, se ha calculado un total de 350.000 pesetas, con lo cual se prevé un remanente de 230.000 pesetas de beneficio neto anual.

“Creemos del caso hacer constar que el número de pasajeros que desembarcan en el puerto de Palma es superior a 300.000 al año y en los hoteles de Mallorca se registran más de 300.000 estancias anuales.

“En visita de un solo día como pasajeros en los grandes paquebots que en cruceros de turismo hacen escala en Palma, llegan anualmente unos 60.000 visitantes, para los cuales será la excursión más práctica, además de las más bella, la del PUIG MAYOR, como visión única de conjunto de toda la isla.

“En un valle próximo a la futura estación del Funicular, existe el

Monasterio de Lluch, al que acuden anualmente más de 50.000 mallorquines.

“Podríamos ir citando datos elocuentes todos ellos tomados de estadísticas oficiales, pero creemos son suficientes ya los expuestos. Es necesario añadir, no obstante, que asimismo representará un importante ingreso, el procedente de las excursiones que sin duda alguna efectuarán los habitantes con residencia fija en Mallorca.

“CONSIDERACION FINAL.— Después de lo que antecede, y recordando que ha dejado de tenerse en cuenta todos los ingresos complementarios, bien conocidos y calculados por los prácticos en esta clase de instalaciones, creemos haber demostrado que los beneficios probables han de resultar altamente remuneradores, y por lo tanto juzgamos indudables las favorables posibilidades financieras de nuestro proyecto”.

✱

¿Va convencer als temptats capitalistes la detallada i seductora exposició que antecedeix? ¿Arribà a madurar la “S.A. del Funicular Aéreo del Puig Major”? Com a testimoni de que qualche cosa hi hegué, allà tenim el que es coneix com “sa plataforma del funicular al Puig Major”, al punt on començam el circuit descrit en aquesta ruta; i aquí teniu la fotografia que publicava l'imprès que hem transcrit, amb la línia que seguirien les gàbies, que, partint, com es veu, de dita plataforma i travessant les escanades escarpes de la Serra de Na Rius, arribava al cim del colós de la nostra Serra Nord.

(1) A la cartografia es consigna el Torrent dels Bini amb el nom de Torrent de S'Al·lot Mort, topònim que consideram correcte referint-se al Pas de S'Al·lot Mort, (situat al punt on el torrent dels Bini s'estimba per la raonada de la Cala Tuent) i no al torrent mateix.

El Torrent dels Bini neix, a l'altiplà d'aquestes dues possessions, als vessants nordoccidentals del Puig Major; travessa les terres dels Bini, i solament les deixa per a estimar-se sobre la raonada de Tuent per la cascada final devora el dit Pas de S'Al·lot Mort.

Preu de venda:

120 pts.

Depòsit Legal P. M. 425 - 1972.

Es propietat de l'autor.

Prohibida la reproducció.

© Jesús García Pastor.

Fotografies i text; revelat, ampliació, unió de les fotografies

i direcció de la edició: Jesús García Pastor.

Traducció del castellà.

Gràfic de l'itinerari: Melcior Rosselló Simonet.

Imprès per Miquel Ferrer Sureda.

Grabats: Grabograf, S. A. (Madrid).

Paper: «Printover», fabricat per Sarrió C. A. P.